

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Вченої ради

НПУ імені М.П. Драгоманова

«24» листопада 2022 р.

Протокол № 5

Проректор з навчально-

методичної роботи

проф. Вершишук Р.М.

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ПЕДАГОГІКА ДОШКІЛЬНА

освітньо-професійної програми
Дошкільна освіта

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

спеціальності 012 Дошкільна освіта

Шифр за навчальним планом ПП 2.03

Київ 2022

Розробник програми:

Довбня Софія Олегівна, кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензенти:

Цветкова Ганна Георгіївна, професор, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти
Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Половіна Олена Анатоліївна, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач
кафедри дошкільної освіти Київського університету імені Бориса
Грінченка

Обговорено та рекомендовано до видання на засіданні Науково-методичної ради НПУ
імені М.П. Драгоманова «22» листопада 2022 року, протокол № 4

Голова НМР _____

проф. Вернидуб Р.М.

I. Пояснювальна записка

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр», галузі знань 01 Освіта, спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» є визначення загальних закономірностей технології організації та здійснення виховного процесу, що визначають розвиток особистості дітей дошкільного віку.

Міждисциплінарні зв'язки: програма нормативної навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» ґрунтується на класичних та сучасних наукових дослідженнях у галузі філософії, соціології, загальної педагогіки, культурології, вікової та педагогічної психології, є складовою частиною циклу професійної та практичної підготовки нормативного блоку дисциплін.

Метою викладання навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» є підготовка фахівців до розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку в закладах системи освіти і сім'ї, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти.

Основними завданнями навчальної дисципліни «Педагогіка дошкільна» є:

❖ навчити студентів розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку;

❖ вміти здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи; залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти; планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності;

❖ розвивати педагогічне мислення, формувати здатності до аналізу явищ виховання, навчання і розвитку дитини в умовах родинно-суспільного виховання; самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Основні **результати навчання і компетентності** згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Програмні результати навчання	Компетентності
1	ПН-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.	Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
2	ПР-04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і	КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та

	вихованні дітей раннього і дошкільного віку.	ведення здорового способу життя.
3	ПР-13. Здійснювати та інтерпретувати результати моніторингу якості освітньої діяльності для адаптації та коригування освітнього процесу, керуючись психолого-педагогічними принципами його організації в системі дошкільної освіти та взаємодії з сім'єю.	КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.
4	ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.	КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).
5	ПР-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.	КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.
6	ПР-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.	КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.
7	ПР-02. Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей	КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).
8.	ПР-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.	КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.
9.	ПР-12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.	КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

II. Орієнтовний тематичний план

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **270** годин **9** кредитів.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
		л	п	се м	лаб	с. р		л	п	сем	інд	с. р	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки дошкільної													
Тема 1. Суспільне дошкільне виховання - першопочаткова ланка в системі безперервної освіти	12	2		2			8	9	2		2		10
Тема 2. Предмет і методи педагогіки дошкільної	14	2	2	2			8	5					10
Тема 3. Вихователь закладу дошкільної освіти	14	2	2	2			8	5					10
Тема 4. Програма виховання в закладі дошкільної освіти	14	2	2	2			8	5		2			15
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	54	8	6	8			32	51	2	2	2		45
Змістовий модуль 2. Особливості та закономірності розвитку дітей раннього та дошкільного віку													
Тема 1. Особливості та закономірності розвитку дітей раннього віку	11	2		2			7	5	2				10
Тема 2. Виховання дітей першого року життя	9	2					7	5					10
Тема 3. Виховання дітей другого року життя	11	2	2				7	5					10
Тема 4. Виховання дітей третього року життя	11	2	2				7	5					10
Тема 5. Виховання і розвиток дітей в період дошкільного дитинства	11	2		2			7	7	2		2		15
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	53	10	4	4			35	61	4		2		55

Змістовий модуль 3. Теорія і методика всебічного виховання дітей дошкільного віку												
Тема 1. Фізичне виховання дошкільників	13	2	2	2		7	5	2				10
Тема 2. Розумове виховання і розвиток дошкільників	13	2	2	2		7	7	2		2		10
Тема 3. Моральне виховання дошкільників	11	2		2		7	5					10
Тема 4. Трудове виховання дошкільників	11	2		2		7	5					10
Тема 5. Естетичне виховання дошкільників	11	2		2		7	5					5
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	59	10	4	10		35	61	4		2		55
Змістовий модуль 4. Ігрова діяльність дітей дошкільного віку												
Тема 1. Теорія гри	13	2	2	2		7	7	2				10
Тема 2. Творчі, сюжетно-рольові ігри	13	2	2	2		7	5		2			10
Тема 3. Дитячі іграшки та їх педагогічне значення	13	2	2	2		7	5					12
Тема 4. Ігри з правилами. Дидактичні ігри	14	2	2	2		8	5					12
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	53	8	8	8		29	48	2	2			44
Змістовий модуль 5. Заклад дошкільної освіти, сім'я, школа												
Тема 1. Освітній процес у закладі дошкільної освіти	18	2	2	2		12	7	2	2			15
Тема 2. Заклад дошкільної освіти і сім'я	16	2	2	2		10	6					15
Тема 3. Підготовка дитини до навчання у школі	17	2	2	2		11	7			2		15
<i>Разом за змістовим модулем 5</i>	51	6	6	6		33	49	2		2		45
Усього годин	270	64	24	26	-	146	270	14	6	8	-	242

III. Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами:

Змістовий модуль I. Загальні питання дошкільної педагогіки.

Тема 1.1. Суспільне дошкільне виховання - першопочаткова ланка в системі безперервної освіти.

Визначення безперервної освіти. Потреба суспільства у безперервній освіті. Загальна характеристика суспільного дошкільного виховання. Законодавство України про дошкільну освіту. Мета і пріоритет розвитку дошкільної освіти. Удосконалення системи дошкільного виховання. Основні чинники модернізації дошкільної освіти.

Становлення національного дошкільного закладу. Умови ефективного впровадження у практику особистісно орієнтованої моделі дошкільної освіти. Закон України "Про дошкільну освіту" про розвиток мережі дитячих дошкільних закладів, їх типи. Підготовка педагогічних кадрів для системи закладів дошкільної освіти.

Суспільне дошкільне виховання у країнах дальнього зарубіжжя.

Тема 1.2. Предмет і методи дошкільної педагогіки.

Предмет дошкільної педагогіки як науки. Загальні поняття (категорії) дошкільної педагогіки: "розвиток", "виховання", "навчання", "освіта". Методологія дошкільної педагогіки.

Розвиток ідеї виховання у різні історичні періоди.

Зв'язок і взаємодія дошкільної педагогіки з іншими науками (філософією, психологією, фізіологією, соціологією).

Джерела розвитку дошкільної педагогіки як науки: народна педагогіка, прогресивні ідеї минулого і сучасності у вітчизняній і зарубіжній педагогіці, дані суміжних наук, кращий досвід дошкільних закладів, експериментальні дослідження.

Значення і унікальність дошкільного віку. Видатні мислителі минулого і сучасності про значення виховання в перші роки життя.

Проблеми дошкільної педагогіки на сучасному етапі. Необхідність розвитку фундаментальних досліджень у галузі педагогіки раннього і дошкільного дитинства.

Методи, завдання і організація педагогічних досліджень, їх етапи, що засновані на визнанні діалектичної єдності теорії і практики виховання. Значення вивчення і узагальнення досвіду педагогічної роботи. Спостереження як метод дослідження, його призначення і види. Бесіди з дітьми, застосування тестів. Вивчення результатів продуктивної діяльності дітей (малюнки, ліплення та ін.). Педагогічний експеримент. Соціометричні методи. Анкетування як метод вивчення педагогічного досвіду. Впровадження результатів педагогічних досліджень у практику дошкільного виховання.

Тема 1.3. Вихователь закладу дошкільної освіти.

Роль вихователя та його відповідальність за розвиток особистості дитини. Історія професії. Соціальна значущість професії педагога.

Поняття "педагогічна діяльність". Мотиви педагогічної діяльності. Своєрідність педагогічної діяльності. Професійні функції вихователя.

Професійні уміння вихователя: психолого-педагогічні; аналітичні; проєктивні; конструктивні; організаційні; комунікативні; методичні; спеціальні. Особистісні якості і властивості педагога. Творчий характер педагогічної діяльності.

Педагогічне спілкування у діяльності вихователя дошкільного закладу.

Взаємозв'язок у роботі вихователя дошкільного закладу з соціально-психологічною службою, центрами соціальної роботи, практичними психологами, які працюють у дошкільних закладах та управліннях освіти різних рівнів.

Тема 1.4. Програма виховання в закладі дошкільної освіти.

Значення програми. Загальні принципи побудови програми. Історія створення програм. Перші програмні документи в галузі дошкільного виховання.

Створення єдиної “Програми виховання в дитячому садку” (дітей перших семи років життя) в зв’язку з створенням об’єднаних дитячих дошкільних закладів – ясел-дитсадків.

Спроби вдосконалення єдиних навчальних планів, програм змісту освіти. Видання на цій основі “Типової програми виховання і навчання в дитячому садку”.

Програми “Впевнений старт”, “Дитина”, “Дитина в дошкільні роки”, “Українське дошкілля”, авторські програми. Коротка їх характеристика. Варіативність і альтернативність в підготовці й використанні програми.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: призначення, логіка структурування та проблеми.

Змістовий модуль II. Виховання і розвиток дітей раннього і дошкільного віку

Тема 2.1. Особливості розвитку і виховання дітей раннього віку.

Основні показники розвитку: швидкий темп розвитку дітей, раннє утворення умовних рефлексів, початки формування інтелектуальних і моральних почуттів, тісна взаємозалежність фізичного і психічного розвитку дітей у перші роки життя. Особливості вищої нервової діяльності: легка збудливість, переважання процесів збудження над процесами гальмування, недостатня сила і врівноваженість нервових процесів, їх рухомість, легка виснаженість нервової системи, порівняно низька межа працездатності. Провідна роль дорослого у формуванні психічних функцій дитини.

Лінії нервово-психічного розвитку: аналізаторів (розвиток емоцій, дій з предметами, рухів, мови, активної діяльності), головні види діяльності (I рік – спілкування з дорослими, II рік – предметна діяльність, III рік – гра).

Педагогічні правила виховання дітей з врахуванням особливостей їх віку: єдність і сталість вимог, що ставляться дітям; поступовість тренування гальмівних реакцій, недопустимість частих заборон і постійного обмеження рухомості дітей, різкої і частої зміни умов життя, організація активної рухливої діяльності. Організація перших днів перебування дитини в закладі і робота з батьками в цей період. Завдання виховання дітей перших двох років життя і специфіка їх реалізації в різних розділах виховної роботи (при організації режиму дня, ігор дітей, занять з ними).

Поняття про “госпіталізм”, його причини і шляхи усунення.. Наукові дослідження з питань розвитку і виховання дітей перших двох років життя (М. Щелованов, Н. Аксаріна, М. Лісіна, Г. Лоза, Г. Ляміна, К. Печора, Г. Пантюхіна, Г. Григор’єва, Н. Кочетова, В. Алямовська).

Зарубіжні концепції розвитку дитини в ранні роки (Дж. Боулбі, П. Емерсон, Х. Шаффер). Проблеми виховання дітей раннього віку в умовах сім’ї. Форми надання допомоги сім’ї.

Тема 2.2. Виховання дітей першого року життя.

Умови для дозрівання і розвитку дитини в період її внутрішньоутробного розвитку. Вікові етапи та особливості фізичного і психічного розвитку дітей першого року життя.

Завдання виховання на кожному етапі. Формування потреб спілкування з дорослими. Режим дня, правила організації режимних процесів. Організація і методика годування, вдягання, укладання, привчання до охайності. Умови для самостійної діяльності (ігри в манежі), набір іграшок і посібників.

Роль дорослого в розвитку дитини

Ігри-заняття та заняття: (з розвитку аналізаторів, рухів, дій з предметами, підготовчих етапів мови). Значення і способи формування позитивних емоцій. Робота з батьками дітей першого року життя.

Тема 2.3. Виховання дітей другого року життя.

Особливості фізичного і психічного розвитку дітей другого року життя: оволодіння ходьбою та іншими рухами, розвиток мовлення, спілкування і предметної діяльності; удосконалення сприймань, емоційної сфери, подальший розвиток наочно-дійового мислення, поява елементарних узагальнень.

Розпорядок дня, особливості організації роботи за двома режимами, методика проведення сну, годування неспання. Роль самостійної діяльності в розвитку дітей, удосконалення деяких її видів (користування розбірними іграшками, будівельним

матеріалом, розвитку елементів відображувальної гри). Створення умов для розвитку й інших видів самостійної діяльності дітей: обладнання ігрових куточків, набори іграшок, посібників, матеріалів. Прийоми налагодження спілкування, керівництва грою та іншими видами самостійної діяльності дітей. Необхідність створення розвивального середовища, як умови і засобу успішного зростання дитини.

Освітній вплив спілкування дітей з дорослими та один з одним. Виховання самостійності та способів спілкування. Освоєння дітьми правил поведінки.

Розвиток дітей в процесі навчання. Види занять і дидактичних ігор. Своєрідність методики ігор-занять. Методика проведення ігор-занять та занять у першому та другому півріччі, другого року життя. Заняття з розвитку мовлення і орієнтування дітей в навколишньому середовищі. Дидактичні ігри і заняття з формування у дітей предметної і знарядної діяльності, їх значення для розумового розвитку дитини. Основні прийоми формування предметної діяльності із цікавими для них знаряддями.

Ігри і заняття з розвитку рухів. Прийоми навчання дітей основних рухів. Добір і використання гімнастичних комплексів і рухливих ігор. Основні методичні вимоги їх проведення.

Робота з батьками дітей другого року життя., форми організацій, методика проведення.

Тема 2.4. Виховання дітей третього року життя.

Характеристика фізичного та психічного розвитку дітей третього року життя: розвиток рухів, емоцій, сенсорики, дій з предметами, уваги, мислення, моральних якостей; поняття про кризу в розвитку дітей третього року життя, первинний егоїзм (егоцентризм дитини, його основні ознаки, можливості формування, опираючись на них, позитивних якостей особистості дитини). Подолання примх і впертості малих дітей на основі врахування їх індивідуальних потреб, особливостей, рухливості, прагнення до самостійності, копіювання дій і вчинків дорослих.

Поява у дітей перших сюжетних рольових ігор, сприяння розвитку. Режим дня його організації та методика здійснення правильного чергування самостійної діяльності дітей та занять протягом дня. Організація та правила годування, сну, неспання. Виховання культурно-гігієнічних навичок. Розумове та естетичне виховання дітей на заняттях, у повсякденному житті. Розумове та естетичне виховання дітей. Види й методика проведення занять з дітьми.

Виховання позитивних взаємовідносин. Формування моральних якостей дитини. Привчання до самообслуговування, завдання трудового виховання.

Робота з батьками дітей третього року життя.

Тема 2.5. Виховання і розвиток дітей в період дошкільного дитинства.

Різноманітність філософських концепцій про фактори, які визначають розвиток особистості. Спадковість, соціальні умови життя і виховання як фактори, які відіграють вирішальну роль у формуванні людської особистості. Особистість як об'єкт і суб'єкт виховання.

Провідна роль виховання в психологічному розвитку дитини. Присвоєння в період дошкільного дитинства суспільного досвіду, оволодіння матеріальною культурою, формування здібностей і якостей особистості.

Роль діяльності (ігрової, навчальної, трудової) і спілкування у формуванні активної творчої особистості. Організація, розвиток дитячої діяльності як шлях підвищення її виховного впливу.

Педагогічна вікова періодизація дошкільного дитинства.

Віковий підхід до розвитку особистості в дошкільному віці.

Робота з обдарованими дітьми. Фізіологічні задатки обдарованості. Можливі вияви обдарованості в дітей дошкільного віку. Роль діяльності в цьому процесі. Основні ознаки обдарованості дитини. Зміст спільної роботи батьків і вихователів з обдарованими дітьми.

Питання морального виховання. Формування взаємин обдарованої дитини з

ровесниками. Особливості роботи з батьками обдарованої дитини.

Робота з педагогічно занедбаними дітьми. Поняття “важковихованість” і “педагогічна занедбаність”. Нетиповість цього явища в дошкільному віці. Причини і особливості виявлення педагогічної занедбаності у дітей дошкільного віку. Шляхи подолання педагогічної занедбаності дошкільника. Особливості роботи вихователів з батьками важковихованої дитини. Профілактика важковихованості в дошкільному віці.

Поняття про мету виховання. Ідеальна мета виховання. Історичний характер реальної мети виховання. Об'єктивний і суб'єктивний характер мети виховання.

Концепції виховання дошкільників. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні про життєву компетентність дошкільника та її розвиток у різних соціальних інституціях. Принципи розвитку дошкільника як особистості. Комплексний підхід до вирішення завдання фізичного, розумового, морального, трудового, естетичного виховання.

Українська національна система виховання, її значення і застосування у вихованні дошкільників. Визначні педагоги й письменники про національне виховання (М. Драгоманов, С. Русова, П. Грінченко, Т. Шевченко, П. Куліш та ін.). Основні компоненти та засоби національної системи виховання. Виникнення народної педагогіки як галузі педагогічного досвіду народу. Суть народної педагогіки, її принципи, ідеали. Зміст розділів етнопедагогів і використання надбань та заповідей народної педагогіки в навчанні і вихованні дітей дошкільного віку. Форми організації, методи і прийоми виховання, які застосовуються в народній педагогіці.

Змістовий модуль III. Завдання, зміст, методи всебічного і гармонійного розвитку дітей дошкільного віку.

Тема 3.1. Фізичне виховання дошкільників.

Основи теорії фізичного виховання дітей. Фізичне виховання і фізичний розвиток. Філософія співвідношення фізичного і психічного розвитку. Природничонаукова основа фізичного виховання дітей. *Створення системи фізичного виховання в нашій державі.* П. Лесгафт про фізичне виховання дітей дошкільного віку. Розвиток його ідей в теорії фізичного виховання (В. Гориневський, Ю. Аркін, Л. Чулицька, О. Леви-Гориневська, Г. Сперанський, Н. Щелованов, М. Кистяківська, М. Шейко, Т. Дмитренко, Е. Вільчковський та ін.). Значення досвіду кращих педагогів для розвитку теорії фізичного виховання.

Основні принципи теорії фізичного виховання Засоби фізичного виховання дітей.

Розпорядок дня як активний засіб фізичного і загального розвитку дитини. Особливості його побудови і організації в дошкільних закладах і вдома. Фізіологічні основи режиму. Причини виникнення втоми, шляхи її усунення. Педагогічні вимоги до побудови режиму: постійність, визначеність, доцільність, розумність, рухомість, гнучкість, врахування індивідуальних особливостей дітей при його організації і проведенні. Зміни в режимі дня залежно від віку дитини і пори року. Особливості методики проведення режимних процесів (харчування, сон, прогулянка). Індивідуалізація дитини. Врахування своєрідності розвитку хлопчиків і дівчаток. Розв'язування виховних і навчальних завдань під час здійснення режимних процесів.

Тема 3.2. Розумове виховання і розвиток дошкільників.

Керівництво колективними взаєностосунками дітей. Правила взаєностосунків у колективі для дітей різних вікових груп. Створення сприятливих умов формування в дітей доброзичливих, дружніх стосунків. Формування уявлень про дружбу. Методи, що сприяють виникненню і поглибленню дружби. Взаємодопомога і зацікавленість кожного в загальному успіху. Види взаємодопомоги дітей, роль вихователя в створенні взаєностосунків, заснованих на взаємодопомозі. Конфлікти між дітьми, їх причини. Привчання дітей до самостійного улагодження конфліктів. Сучасні дослідження проблеми.

Виховання гуманізму у дошкільників.

Необхідність виховання у дітей гуманного ставлення до людей, живих істот, природи, навколишнього світу з перших років життя. Ідеї виховання гуманних почуттів у дітей в народній педагогіці, працях класиків педагогіки (К. Ушинського, С. Русової, А.

Макаренка, В. Сухомлинського), сучасні дослідження (А. Богуш, О. Кононко, К. Назаренко та ін.).

Поступове засвоєння дитиною понять “добро”, “зло”, об’єднання емоційної і етичної оцінки. Виховання гуманного ставлення до довкілля, специфіка вияву дитиною доброти, чутливості, чуйності, співпереживання і співраді, справедливості, турботливості. Причини негуманного ставлення до людей, тварин, рослин. Методи виховання гуманних почуттів, гуманної поведінки.

Виховання громадянських якостей у дошкільників

Необхідність формування соціально-морального потенціалу дитини як основи соціалізації і визначення особистісної позиції “Я у світі”, “Я – серед людей”.

Поступове входження дитини у соціум, оволодіння нею соціально прийнятими і схваленими формами поведінки та діяльності, засвоєння моральних норм, розвиток почуттів обов’язку і відповідальності, почуття власної гідності, здатності до самосвідомості і самовиховання як первинної основи соціальної активності. Умови, засоби, методи та прийоми формування.

Особливості формування чесності, правдивості, скромності.

Особливості проявів, порушень, умови, засоби, форми, методи та прийоми виховання.

Виховання у дітей любові до рідного краю, свого народу, України.

Національні та загальнолюдські цінності – основа патріотичного й інтернаціонального виховання. Завдання і зміст виховання в дітей любові до своєї Вітчизни.

3.3. Розумове виховання та навчання дошкільників.

Методологічні, психологічні і фізіологічні основи розумового виховання і навчання, роль чуттєвого досвіду в пізнанні дитиною навколишнього світу, зв’язок мислення з емоціями, активною практичною діяльністю, сенсорним розвитком, різних видів діяльності в розумовому розвитку дитини.

Завдання розумового виховання: формування основ пізнавальної та навчальної діяльності, знань про навколишній світ, природу, труд людей, характер їх взаємовідносин, розвиток психічних процесів, підготовка дітей до школи.

Програмні вимоги до змісту: знайомство дітей з навколишньою дійсністю, їх мовленнєвий розвиток як основа розумового виховання. Зміст знань про навколишнє середовище в дошкільному віці, поступове їх розширення і поглиблення. Своєрідний характер знань дітей, повідомлення дітям елементарних, науково-вірогідних, систематизованих даних. Виховний характер знань. Обсяг знань про природу, працю людей, про деякі суспільні події, які наведені в програмах виховання в дитячих освітніх закладах. Ознайомлення дітей з предметами, їх якостями і властивостями, з діяльністю людей, з простішими явищами, доступними їх розумінню.

Система сенсорного виховання дошкільників: історія розвитку (народна педагогіка, ідеї та системи видатних педагогів та психологів, етапи становлення вітчизняної системи); значення сенсорної культури в загальному розвитку дитини, завдання, зміст, засоби. Сучасні дослідження питань сенсорного розвитку дошкільників (Л. Артемова, Л. Венгер, О.В. Запорожець, М.Поддяков, Є. Пілюгіна, О. Усова, Н. Сакуліна, В. Аванесова, С. Ладивір, М. Машовець та ін.).

Провідна роль навчання в розумовому розвитку дитини. Розвиток ідеї навчання дітей дошкільного віку в зарубіжній та вітчизняній педагогіці (Я. Коменський, І. Песталоцці, Ф.Фр'єбель, М. Монтесорі, С. Русова, К. Ушинський, Є.Тихеева та ін.). Проблеми навчання дошкільників. Розробка питань теорії дошкільного навчання в працях К. Фльоріної, Л. Виготського, О. Усової, О. Запорожця, Л. Артемової, Н. Гавриш, А. Богуш, О. Кононко, Т. Поніманської та ін.).

Навчання як двобічний процес взаємозумовленої діяльності вихователя й дитини.

Формування передумов навчальної діяльності в дошкільному віці. Прийняття навчального завдання, формування навчальних умінь (уміння слухати і чути, планувати, організувати робочі місця, самоконтроль і самооцінка), мотиви.

Дидактичні принципи навчання в дитячому садку.

Методи розумового виховання і навчання дітей. Класифікація методів. Характеристика наочних, словесних, практичних, ігрових методів і прийомів. Необхідність вибору методів і прийомів з урахуванням вікових особливостей вихованців.

Форми навчання дітей у дошкільному освітньому закладі (елементи навчання в повсякденному житті, дидактичні ігри, екскурсії, заняття. Заняття як провідна форма навчання, її розвиваючий та виховний характер. Значення занять для всебічного розвитку особистості дитини, виховання в неї інтересу до навчання, підготовки до школи.)

Єдність освітньої і виховної роботи на заняттях: відповідність змісту занять завданням виховання у дітей розумової діяльності, допитливості, пізнавальних інтересів, оволодіння суспільно виробленими засобами пізнання: сенсорними еталонами, методом обстеження, наочними моделями та самостійністю у вирішенні творчих завдань, умінь точного виконання завдань, розвиток творчих здібностей, вигадки та ініціативи.

Особливості змісту й методики проведення занять у різних вікових групах і малокомплектних дошкільних закладах. Організація навчання в молодшому, середньому і старшому дошкільному віці. Різні види і характер занять.

Підготовка педагога до проведення занять. Взаємодія вихованців на заняттях. Переорієнтування вихователів з репродуктивних методів навчання на продуктивні, на розв'язання з дітьми проблемно-пошукових завдань, активізацію живого невимушеного спілкування дітей, формування ініціативного спілкування, способів дій, поведінки. Використання дітьми одержаних на заняттях знань, умінь та навичок у самостійній діяльності та повсякденному житті.

Тема 3.4. Моральне виховання дошкільників.

Поняття моралі. Національні і загальнолюдські моральні цінності. Видатні педагоги про моральне виховання маленьких дітей. Вирішальна роль середовища і виховання в засвоєнні дітьми моральних норм і правил поведінки. Зміст морального виховання. Екологічне виховання – важлива складова морального виховання. Взаємозв'язок моральних почуттів, уявлень, звичок і досвіду в моральному розвитку дитини. Об'єктивний підхід до морального виховання дітей. Методи і умови морального виховання в сім'ї і дошкільному освітньому закладі. Особистість як інтегрована сутність.

Виховання моральних якостей особистості, колективістських якостей. Передумови формування особистості дитини, її своєрідність. Новоутворення та підпорядкування мотивів у дошкільному дитинстві як особистості. Особливе значення для становлення особистості поступового розвитку соціальної спрямованості дитини. Умови, необхідні для морального становлення особистості.

Індивідуалізація виховання дошкільників. Ю. Аркін про можливості індивідуалізації виховання в дошкільному закладі. Індивідуальні особливості морального зростання дошкільників та їх урахування в системах впливу. Особистісно-орієнтована модель виховання. Дослідження і кращий досвід індивідуалізації педагогічних систем (Я. Ковальчук, О. Кононко В. Кузьменко, Т. Поніманська та ін.).

Організація життєдіяльності дитини.

Складність взаємовідносин у дитячому колективі, місце дитини в колективі ровесників. Виховання у кожної дитини організаторських умінь, активності, доброзичливості, справедливості, справедливого ставлення до товаришів. Особливий підхід до виховання дітей – “лідерів”.

Потреба у спілкуванні – основний фактор, який визначає розвиток відносин (М. Лісіна). Різні форми спілкування в різних вікових групах. Формування позитивних взаємовідносин від симпатій до близьких людей і ровесників, тобто найпростіших форм спілкування, до співпраці на основі загальної мети, товариської взаємодопомоги, до усвідомленого виконання дитиною вимог товаришів і колективу, уміння рахуватися з їх інтересами. Родинна педагогіка – першоджерело формування в дітей любові до матері, рідних, близьких, усвідомлення родоводу, пошани до сім'ї та своїх предків. Своєрідність вияву почуттів патріотизму та національної свідомості у дітей дошкільного віку. Основні шляхи і засоби виховання патріотичних почуттів: рідна мова як засіб навчання і виховання;

елементи рідної історії як джерело духовності рідного народу і народів, що здавна живуть на території держави. Природа рідного краю як фундамент національної духовності, культури, екологічного світобачення, відчуття гармонії природи і людини, фольклор – перлина народної мудрості, яка відображає культурно-історичний, мистецький шлях, долю народу: національне і професійне мистецтво; народний календар – енциклопедія культури праці, побуту, дозвілля народу; національна символіка як засіб консолідації нації в єдине історичне ціле, родинно-побутова культура як народне розуміння краси й моралі традицій, дотримання заповітів батьків і предків; народні традиції – фундамент ідейних і моральних цінностей.

Методи формування перших проявів національної самосвідомості, свідомих вчинків, національних патріотичних почуттів (Л. Артемової, А. Богуш, К. Назаренко та ін.).
Виховання вольових рис особистості дитини.

Значення волі для виховання моральних рис особистості. Нестійкість поведінки дітей через слабкість гальмування, здатності до зусиль. Важливість збігу мети для розвитку волі дитини молодшого дошкільного віку. Формування в дошкільника вміння поєднувати поняття “хочу”, “треба”. Особливе значення в цьому гри, занять. Вплив успіху і неуспіху діяльності на досягнення поставленої мети. Небезпечність накопичення досвіду незавершеної діяльності безуспішних зусиль.

Вередування і впертість дітей, їх причини. Педагогічні умови попередження вередувань і впертості. Методи перевиховання вередливих і впертих дітей.

Впровадження особистісно-орієнтованої системи виховання – важлива умова формування вольової сфери дошкільників.

Виховання культури поведінки і дисциплінованості у дітей дошкільного віку.

Необхідність виховання культури поведінки, слухняності у дітей з перших років життя. Створення розвивального та культурного середовища – важливі умови формування вихованої, дисциплінованої особистості.

Сутність дисциплінованості. Своєрідність дисциплінованості дитини, розвиток цієї якості і дошкільному віці. Виховання дітей у дусі свідомої дисципліни. Засоби внутрішнього гальмування – необхідна умова виховання дисциплінованості. Міра активності і гальмування у вихованні дітей. Необхідність врахування особливостей нервової системи дитини при вихованні дисциплінованості. Роль авторитету дорослих у вихованні дошкільників. Причини порушень дітьми правил поведінки. Попередження можливих порушень дисципліни, справедливості покарань. Допустимі і недопустимі покарання. Виховання культури поведінки, культурно-гігієнічних навичок, культури спілкування і культури діяльності. Зв'язок зовнішньої культури з внутрішньою, з моральними почуттями і свідомістю. Навички культури поведінки для різних вікових груп, методи і прийоми їх формування (О. Кононко, Г. Лаврентьева, С. Петеріна, Ф. Левін-Щиріна, Л. Островська, М. Федорова та ін.).

Тема 3.5. Трудове виховання, трудова діяльність дошкільників.

Теоретичні основи трудового виховання дітей дошкільного віку. Виховне та розвиваюче значення трудової діяльності дошкільників. Визначення основних положень організації дитячої праці З. Борисової, Р. Буре, Я. Неверович, В. Нечаєвої, В. Логінової, В. Павленчик та ін.

Своєрідність праці дітей дошкільного віку.

Завдання трудового виховання: ознайомлення дітей з працею дорослих, виховання в дітей трудових умінь і навичок, позитивного ставлення до праці, працьовитості, становлення в праці початків експериментування, дитячої творчості. Зміст роботи щодо ознайомлення дітей з працею дорослих у кожній з вікових груп.

Спільна праця з дорослим та традиції народної педагогіки як засоби виховання інтересу до праці, бажання працювати, пошани до праці дорослих. Принципи організації трудової діяльності дітей дошкільного віку.

Залучення дітей до праці, розподілу обов'язків, контролю за виконанням, вимогливість у поєднанні з допомогою, порадою, привчання до ретельного виконання роботи, заохочення зусиль. Місце праці в режимі дня, гігієнічні вимоги до праці дітей і

трудового обладнання. Виховання трудових умінь і навичок – передумова для морального виховання в праці. Шляхи формування трудових умінь і навичок. Формування у дітей загальних компонентів трудових дій, елементів культури праці.

Види праці дітей: самообслуговування, господарська праця, праця в природі, ручна праця. Зміст і виховне значення кожного виду праці. Відповідність праці силам дітей, їх потребам та інтересам.

Організація індивідуальної і колективної форм роботи дітей: доручення, чергування, робота невеликими групами і всім дитячим колективом. Трудові доручення, їх особливості, виховне значення, зміст і організація. Види доручень, керівництво ними. Чергування, їх виховне значення. Зміст роботи чергових в різних вікових групах. Керівництво вихователя працею чергових.

Колективна праця дітей, її зміст і види. Об'єднання дітей загальною метою, спільними зусиллями при виконанні колективної роботи. Привчання дітей до елементарного планування загальної і спільної роботи. Поступове підвищення вимогливості до якості роботи, до самостійності, взаємодопомоги.

Шляхи виховання у дітей в процесі трудової діяльності самостійності, працелюбності, колективізму, відповідальності, нетерпимості до неробства та безладдя. Створення в сучасному національному дитячому садку та в сім'ї умов для праці дітей з урахуванням українських національних традицій.

Актуальність проблеми економічного виховання дошкільників.

Тема 3.6. Естетичне виховання дошкільників.

Основи теорії естетичного виховання дошкільників. Вихідні вчення про естетику – методологічна основа естетичного виховання. Вплив прекрасного на всебічний розвиток дитини. *Основні принципи естетичного виховання дітей:* єдність естетичного, ідейного і морального виховання; провідна роль вихователя і навчання в естетичному розвитку дітей; комплексне використання різних видів діяльності дитини; забезпечення естетики життя і побуту дітей; необхідність активного включення дітей в різноманітні види творчої діяльності. Своєрідність естетичного сприймання, естетичних переживань дітей дошкільного віку.

Завдання естетичного виховання: розвиток сприймання прекрасного, естетичних почуттів і уявлень дитини; залучення до художньо-творчої діяльності і формування основ смаку; розвиток творчих здібностей в різних видах діяльності.

Засоби естетичного виховання дошкільника: гра та іграшка, мистецтво, естетика побуту, природа, праця, художнє навчання, самостійна художня діяльність, народні свята, традиції, звичаї. Роль кожного з засобів у формуванні найважливіших сторін психічного життя дитини – емоційної сфери, образного мислення, уяви, художніх і творчих здібностей. С.Ф. Русова про роль природи і мистецтва у розвитку естетичних сприймань у дітей. Умови естетичного виховання дітей засобом предметного середовища: образотворче мистецтво як засіб розвитку естетичної активності особистості дитини.

Необхідність комплексного використання різноманітних засобів естетичного виховання з метою повноцінного естетичного розвитку дошкільника.

Проблеми дитячої творчості. Педагогіка про можливість і необхідність виховання у дітей творчих здібностей. Дослідження Н. Ветлугіної, Н. Сакуліної, В. Єзікєєвої, В. Котляра, Г. Підкурғанної, О. Дронової та ін.

Методи естетичного виховання. Їх залежність від педагогічних цілей і особливостей виду дитячої діяльності, методів естетичного виховання, джерела знань, виду художньої діяльності, навчальних завдань, рівня розвитку художньо-творчих здібностей та ін.

Змістовий модуль IV. Виховання дітей у грі.

Тема 4.1. Теорія гри.

Гра – активний чинник виховання і розвитку культури дошкільника, своєрідна академія його життя. Гра як актуальна потреба дошкільника. Гра – провідна діяльність дитини, в якій відбувається її психічний розвиток. Місце дитини в грі як творця і суб'єкта його власної діяльності. Гра як універсальний засіб формування взаємостосунків дорослих з дитиною і дітей між собою. Гра – специфічна форма діяльності, засобом якої дорослі можуть

проникати в світ дитини і впливати на неї. Спілкування в процесі гри як спосіб встановлення нових зв'язків зі світом.

Походження гри в історії суспільства, зв'язок її з працею і мистецтвом. (Г. Плеханов, Д. Ельконін). Гра – своєрідний засіб відображення життя К. Ушинський, П. Лесгафт, С. Русова про гру як творчу діяльність, її зв'язок з працею. Теорії походження гри К. Гросса, С. Холла, З.Фрейда, А. Валлона та їх послідовників. Різні теоретичні аспекти використання гри в педагогічному процесі дитячого садка (Л. Артемова, Р. Жуковська, Д. Менджерицька, Н. Михайленко, С. Новосьолова, О Усова та ін.).

Класифікація дитячих ігор. Характеристика та типові особливості кожного виду ігор. Творчі ігри: сюжетно-рольові, театралізовані, будівельні. Ігри з правилами. Народні, дидактичні, рухливі, комп'ютерні. Особливості навчання, виховання, розвитку дітей у різних видах ігор.

Місце гри в педагогічному процесі та в режимі дня дошкільних закладів. Фізіологічне та психологічне обґрунтування потреби дитини в грі.

Педагогічне обґрунтування гри як засобу виховання дошкільників: зміст гри, оптимальна педагогічна дієздатність гри як результат її змістовності та опосередкованого керівництва опануванням дітьми доцільним змістом.

Мотиви гри як надзвичайно важливі рушійні сили впливу на дитину. Здатність гри розвиватися від елементарних до вищих стадій (Д. Ельконін, О. Усова та ін.) відповідно до розвитку інтересів дітей: від предметного світу до елементарних взаємодій і врешті до гуманних та колективних взаємин.

Тема 4.2. Творчі, сюжетно-рольові ігри.

Структурні компоненти гри. Закономірності розвитку гри в зв'язку з загальними закономірностями розвитку дитини.

Виникнення, розвиток гри, її виховні функції в ранньому дитинстві. Опанування дітьми способами дій з предметами та іграшками. Предметна діяльність – передумова формування гри. Відображувальна гра – початкова стадія сюжетно-рольової гри. Організація вихователями ігор дітей. Комплексний метод керівництва іграми дітей раннього віку (К. Зворигіна).

Становлення гри в дошкільному дитинстві. Розвиток індивідуальної гри кожної дитини – передумова виникнення сюжетно-рольових спільних ігор дітей. Сюжетно-відображувальна гра – передумова сюжетно-рольової гри. Спільна сюжетно-рольова гра – запорука її виховної дієздатності. Високий рівень гри – передумова готовності до школи. Критерії розвитку ігрової діяльності дошкільника.

Головні напрямки керівництва: I – збагачення і ускладнення змісту гри (опосередковане – ознайомлення з навколишнім світом, людьми, їх діяльністю, взаємовідносинами; безпосереднє – поради, допомога під час гри; нагадування, внесення певного матеріалу, участь вихователя в грі, тощо). II - розвиток ігрової творчості: здібності до задуму, цілеспрямованості, плановості гри, уміння застосовувати і комбінувати знання, творчо розв'язувати ігрове завдання. Зв'язок між розвитком ігрової творчості і формуванням особистості дитини. Роль і ігровий образ. Засоби створення образу. Орієнтація на психологію граючої дитини, врахування її потреб, інтересів, задумів, бажань. Опосередковане спрямування ігрової діяльності дітей: постановка ігрових завдань, створення ігрових ситуацій, ситуацій вибору, активізація ігрового спілкування, взаємин. III – забезпечення колективної творчої направленості гри.

Керівництво організаційними (реальними) взаєминами дітей за допомогою правил спільної гри (входить у гру – не порушуючи її, виходить з гри – не порушуючи її, приймати у гру).

Способи оптимізації взаємного впливу дітей один на одного в дитячому товаристві. Культивування здібної творчої індивідуальності, організаторських умінь, активності особистості як основи розмаїтості гри. Розвиток симпатії, гуманних почуттів, колективних взаємин, справедливості, добропорядності. Непорозуміння й суперечки, їх причини, способи їх попередження й усунення.

Комплексний підхід до організації й керування грою (Л. Артемова). Змістовність

гри, різноманітність тематики, сюжету, ролей як віддзеркалення цікавого життя дитини, багатоманітності її зв'язків із навколишньою дійсністю. Типове в змісті сюжетно-рольових ігор, наявність стихійного і набутого під керівництвом вихователя, досвіду й знань. Використання іграшок як опосередкованого засобу активізації й реалізації в грі творчих задумів дітей.

Зв'язок сюжетно-рольової гри з конструюванням і працею. Конструктори і будівельний матеріал у дитячих іграх. Різноманітний характер будівельних ігор. Використання в грі конструктивних умінь, різних видів іграшок-саморобок.

Театралізовані ігри. Різновиди театралізованих ігор: режисерські та драматизації. Режисерські – настільні ігри; театр іграшок, театр картинок; стендові ігри – стенд-книжка, фланелеграф, тіньовий театр, кругова панорама. Ігри- драматизації: з пальчиками, з ляльками бібабо, власне драматизація, імпровізація. Типове та особливе в структурі сюжетно-рольової і театралізованої гри. Тематика і зміст театралізованих ігор. Їх місце в педагогічному процесі. Організація методики керівництва театралізованими іграми дітей різних вікових груп. Активізація дітей на всіх етапах підготовки та проведення гри. Співробітництво дітей один з одним та з дорослим у грі. Творчість дітей. Опанування дітьми засобами емоційної виразності. Навчально-виховні можливості театралізованих ігор, їх використання вихователем. Поєднання засобів різних видів ігор в розіграванні певного художнього твору. Вимоги при доборі малих форм народної творчості, літературних творів для театралізованих ігор. Позитивні образи й ролі. Проблема негативного персоналу в керівництві грою.

Динамічність, виразність, характерність оснащення театралізованих ігор.

Тема 4.3. Іграшка.

Іграшка – найважливіший засіб розвитку гри. Роль іграшки в задоволенні потреби дитини в грі, здійсненні задумів у виконанні ролі. Освітній та виховний вплив іграшок. Історія іграшки як предмета мистецтва, життєвого супутника людини, засобу виховання.

Різновиди іграшок: народні, образні, дидактичні, технічні, моторно-спортивні, творчо-трудова, веселі, настільні, музичні, театральні. Використання іграшки в педагогічному процесі (Л.Артемова, Н. Михайленко, С. Новоселова, Є. Фльоріна та ін.).

Тема 4.4. Дидактичні ігри.

Ігри з правилами – дидактичні й рухливі ігри, їх структура. Спільне й відмінне ігор з правилами та сюжетно-рольових. Ігри з правилами як форма навчання та виховання, що відповідає віковим особливостям дітей. Відмінність навчальних завдань дидактичних та рухливих ігор. Ідентичність виховного впливу ігор з правилами. Місце цих ігор у режимі дня та педагогічному процесі дошкільних закладів.

Функції дидактичної гри. Значення її для сенсорного, розумового розвитку. Формування всебічно розвиненої творчої особистості дитини.

Дослідження дидактичних ігор у дошкільній педагогіці (Є. Тихєєва, Ф. Блехер, В. Аванесова, Л. Артемова, Б. Хачапурідзе, А. Сорокіна, Є. Удальцова, А. Бондаренко, О. Янківська та ін.).

Види дидактичних ігор. Зміст дидактичних ігор. Особливості організації та керівництва дидактичними іграми дітей різних вікових груп.

Народні дидактичні, рухливі, хороводні ігри. Їх педагогічна цінність як засобу прилучення дітей до національної культури.

Комп'ютерна гра – сучасний різновид дидактичної гри. Педагогічні та гігієнічні вимоги до організації цих ігор. Особливості співпраці дитини з комп'ютером. Комп'ютерно- пошукова діяльність дошкільників. Комп'ютерно-ігровий комплекс у педагогічному процесі дитячого садка.

Розвиваючі ігри, їх особливості. Розвиток творчих здібностей у сприятливій атмосфері для вільної й радісної творчості, самостійного мислення, вибору й прийняття рішення. Цікаві, розважальні завдання. Загадки-завдання – жарти, розваги.

Змістовий модуль V. Заклад дошкільної освіти, сім'я, школа.

Тема 5.1. Педагогічний процес у закладі дошкільної освіти.

Поняття про педагогічний процес. Базовий компонент дошкільної освіти та

коментар до нього про організацію педагогічного процесу в сучасних ЗДО. Складність і різноманітність педагогічного процесу дитячого садка.

Комплексне розв'язування виховних і освітніх завдань на заняттях, в іграх і самостійній діяльності, в процесі праці, на прогулянці, при виконанні гігієнічних процедур. Гуманістична спрямованість педагогічної роботи з дітьми. Головні орієнтири у вихованні дітей та їхньому навчанні.

Організація життєдіяльності та розвиваючого середовища.

Особливості організації життя в різних вікових групах, в першу і другу половину дня. Створення у приміщенні і на ділянках умов для ігор, праці, сумісних і індивідуальних занять у різних вікових групах. Правильне поєднання занять, ігор, самостійної діяльності в різних вікових групах, забезпечення достатньої рухової активності дітей. Зв'язок між заняттями, іграми, працею, об'єднання із загальним змістом, застосування отриманих на заняттях знань в іграх, малюванні, ліпленні та інших видів самостійної діяльності. Керування самостійною діяльністю дітей. Виховання у дитини активності, звички бути зайнятою. Увага до інтересів, схильностей кожної дитини. Організація педагогічного процесу в різновіковій групі. Тимчасові, міжвікові об'єднання дітей. Теоретична основа планування. Значення плану педагогічної роботи для систематичного, послідовного розв'язання завдань виховання і навчання дітей. Програма виховання і навчання в дитячому садку – основа планування педагогічної роботи. Можливість використання варіативних програм. Особливості планування у різновікових групах.

Аналіз вихователем навчально-виховної роботи і його значення для успішного вирішення завдань виховання і навчання: підвищення якості роботи дитячого садка, збирання, узагальнення і аналізу досвіду роботи дитячого садка, збирання, узагальнення і аналізу досвіду роботи.

Тема 5.2. Заклад дошкільної освіти та сім'я.

Зростання значення сім'ї в житті людини. Закон “Про дошкільну освіту”. Українське законодавство про сім'ю, охорону материнства і дитинства, про відповідальність сім'ї за виховання дітей, про допомогу сім'ї. Єдність цілей і завдань суспільного і сімейного виховання. Проблеми сучасної сім'ї.

Основні питання сімейного виховання: мета, завдання, зміст, співпраця.

Вихователі і батьки. Мотиви взаємодії вихователя з батьками. Умови успішності співпраці з батьками і рідними дітей. Причини непорозумінь і конфліктів вихователів з батьками. Їх попередження та способи вирішення. Організація роботи з сім'ями дітей, які до трьох років виховувалися в сім'ї: патронаж на дому, консультації, школи матерів, центри тощо.

Особливості й умови сімейного виховання. Проблеми виховання дошкільників у сім'ї. Типові помилки і труднощі батьків. Роль прикладу батьків і їх авторитету, виховання поваги до старших, дружба поміж дітей, активна участь дітей у житті родини та домашній праці, необхідність правил поведінки, виховання слухняності. Народна педагогіка про провідні напрями родинного виховання.

Використання кращих традицій української народної педагогіки, дитячої літератури, мистецтва в сімейному вихованні.

Надання допомоги родинам з питань організації роботи з дошкільниками вдома: організація дозвілля, режим, ігри, заняття. Догляд за дитиною, турбота батьків про їхнє здоров'я. Формування батьків як педагогів: розуміння ними інтересів і потреб дитини, усвідомлення власних труднощів і помилок, пошук шляхів їх подолання. Кращий досвід сімейного виховання.

Педагогічна освіта батьків.

Характеристика форм роботи дитячого садка з сім'єю: індивідуальних, колективних. Залучення батьків до участі в житті дитячої установи, супроводження дітей. Організація батьківської громадськості. Вивчення, узагальнення і поширення досвіду сімейного

виховання. Посібники для батьків. Наочні форми педагогічної пропаганди.

Тема 5.3. Підготовка дитини до навчання у школі.

Спадкоємність як двосторонній процес, її основні завдання. Сутність, перспективи і ретроспективи проблеми. Необхідність узгодження програм і методів навчання і виховання дітей в закладі дошкільної освіти і школі. Значення дошкільної підготовки для успішного навчання дітей в школі, формування передумов навчальної діяльності.

Специфіка методів навчання – форм організації навчання і форм організації роботи з дітьми на перших етапах шкільного життя.

Форма зв'язку ЗДО і школи, вивчення системи вимог, які висуває до дитини школа.

Поняття готовності дітей до шкільного навчання.

Прогресивні ідеї Я. Коменського, К. Ушинського, Є. Тихеевої відносно підготовки дітей до школи. Дослідження проблеми педагогами і психологами: А. Запорожець, Г. Люблінська, Л. Венгер, Г. Леушина, Р. Буре, А. Богуш; К. Назаренко, З. Плохій, В. Войтенко, Л. Грицюк, М. Каратаєва, О. Кононко. Досвід Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинського щодо підготовки дітей до школи.

Загальна і спеціальна підготовка дітей до школи. Розуміння готовності дітей до навчання в школі як розвиток всіх сторін особистості дитини.

Особливості роботи по підготовці дітей до навчання у школі.

Формування готовності до навчання з раннього віку.

Концепція дошкільного виховання з цього питання.

Підвищення вимог до самостійності і відповідності дітей, ускладнення занять, праці, ігор дітей, фізичних вправ з дітьми в старших групах закладу дошкільної освіти.

Ознайомлення дітей з життям школярів, виховання поваги до вчителя.

Спільна робота закладу дошкільної освіти і сім'ї щодо підготовки дитини до школи.
Індивідуальна робота з дітьми. Визначення готовності до школи кожної дитини. Особливості роботи з 6-річками на сучасному етапі.

IV. Засоби діагностики успішності навчання

Тестові завдання, тематичне експрес-опитування, творчі завдання, усне опитування, модульні контрольні роботи.

V. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Поточна успішність – 60 балів.

Екзамен – 40 балів

VI. Інформаційні джерела для вивчення курсу

Основна:

1. Бех, І. Д. Виховання особистості : У 2 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ. Либідь, 2003. 280 с.
2. Брежнева, О. Г. Математичний розвиток дошкільників: теорія і технологія.(Монографія). Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. (21,9 др. арк.).
3. Богініч, О.Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри: навч. посіб. М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. 2-ге вид., стереотип. Київ. НПУ, 2003. 140 с.
4. Богуш, А.М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. [Текст]: підруч. Київ. Видавничий Дім «Слово», 2013. 704

5. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В. Скрипченко та ін. 2-ге вид. Київ. Каравела, 2007. 400 с.
6. Вільчковський, Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. 2-ге вид., перероб. та доп. Суми \: Університет. кн., 2008. 428 с.
7. Виховання дошкільника в праці / З. Н. Борисова, Г. В. Беленька, Н. М. Кот, М. А. Машовець, Н. Б. Кривошея. 2-вид., стер. Київ. 2002. 112 с.
8. Горопаха, Наталія Михайлівна. Виховання екологічної культури дітей [Текст] : посібник для вихователів дошк. закл. та вчителів початкових кл. Рівне : [б.в.], 2001. 212 с.
9. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>.
10. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження / Упоряд.: О. Г. Косенчук, І. М. Новик О. А. Венгловська, Л. В. Куземко. Харків: Вид-во «Ранок», 2021. 240 с.
11. Дошкільнятам про світ природи: Старший дошкільний вік: навч.-метод. посіб. / Г.В. Беленька, Т.С. Науменко, О.А. Половіна. Київ. Генеза, 2013. 112 с.
12. Дошкільнятам про світ природи: Діти п'ятого року життя (середній дошкільний вік): навч.-метод. посіб. Г.В.Беленька, О.А.Половіна. Київ. Генеза, 2016. 98с.
13. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ. Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
14. Закон України «Про вищу освіту» (2014). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
15. Закон України «Про дошкільну освіту». Редакція від 01.01.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
16. Закон України «Про освіту» (2017). Редакція від 20.03.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
17. Здоров'я дитини від родини. Як виховувати в сім'ї здорову дитину від народження до повноліття : Колект. моногр. Г. В. Беленька, О. Л. Богиніч, М. А. Машовець; Нац. пед. ун-т ім. М.П.Драгоманова. Ін-т педагогіки і психології. Київ.: СПД Богданова А.М., 2006. 220 с.
18. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік / Піроженко Т.О. та ін. Київ : Генеза. 2016. 88 с.
19. Карасьова, К.В. Світ дитячої гри. Катерина Карасьова, Тамара Піроженко; [ред. рада: Т. Вороніна, І. Стеценко, І. Мосієнко та ін.; ред. : Т.Вороніна, І. Стеценко; дизайн обкл. : К. Карасьова]. Київ: Шк. світ, 2010. 126 с.
20. Карпенко Н. В. Діагностика психічного розвитку дитини в роботі педагога (вчителя, вихователя) : навч. посібн. для студ. ВНЗ. Реком. МОНУ / Н. В. Карпенко. 2-ге вид. Київ. Каравела, 2010. 248 с.
21. Концепція розвитку педагогічної освіти (2018). Наказ МОН України № 776 від 16.07.2018. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennyakonceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
22. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку /Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с. http://tvogovt.zp.ua/sites/default/files/konceptsiya_osvity_ditey_rannogo_ta_doshki_inogo_viku_vid_09_07_2020.pdf
23. Кудикіна, Н. В. Теоретико-методичні засади організації ігрової діяльності. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної і початкової освіти : навч.-метод. посіб. за ред. Г.С. Тарасенко. Київ: ВД «Слово», 2010. 320 с.
24. Левінець Н. В. Зростаємо здоровими: зошит із формування здоров'язберезувальної компетенції у дітей старшого дошкільного віку / Н.В. Левінець, С.Г. Долгаль, Н.А. Красікова. Київ : Генеза, 2021. 32 с.+ 1 дод. (16 с.) – (Серія «»)Я буду вправним первачком»).
25. Лисенко, Н.В. Педагогіка українського дошкільця: У 3-х частинах. Ч.2: навч. посібник / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. Київ. Видавничий Дім «Слово», 2010. 360 с.
26. Маліновська, Н. В. Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навчальний посібник / А. М. Богуш, Н. В. Маліновська. Київ. Видавничий Дім «Слово», 2013. 424 с.

27. Методика ознайомлення дітей з природою: Хрестоматія. Укладач Н. М. Горобаха. Київ. Видавничий Дім «Слово», 2012. 432 с.
28. Методичні рекомендації до БКДО (державного стандарту дошкільної освіти) 2021 рік. URL <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/0be/86b/6050be86b4f68482865820.pdf>
29. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підруч. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Київ. «Слово, 2010. 376 с.
30. Павелків Р.В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ. Академвидав, 2008. 432 с.
31. Павелків Р. В. Дитяча психологія: навч. посібник. Київ: Академвидав, 2011. 376 с.
32. Поніманська, Т.І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Тамара Іллівна Поніманська. Київ. Академвидав, 2004. 456 с.
33. Поніманська, Т. І. Дошкільна педагогіка. Практикум: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, спеціальність «Дошкільне виховання». Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська. Київ Видавничий Дім «Слово», 2007. 352 с.
34. Приходько Ю. О. Дитяча психологія: нариси становлення та розвитку [Текст] : навч. посібник. 2-ге вид., доп. Київ: Міленіум, 2004. 192 с.
35. Розвиток старшого дошкільника в освітньому середовищі закладу дошкільної освіти: методичні рекомендації / [О. Рейпольська, І. Гудим, І. Луценко, В. Луценко, Г. Цветкова]. Київ, 2021. 152 с.
36. Цветкова Г.Г. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проектування : навч.-метод. посібник; за ред. О.Д. Рейпольської Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. 194 с.

Допоміжна:

1. Витяг із закону України «Про дошкільну освіту». Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: Навчальний посіб. /За заг. ред.Н.Борисової. Київ: Вища школа, 2004.
2. Витяг з базового компонента дошкільної освіти в Україні. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: навчальний посіб. / За заг. ред. Н. Борисової. Київ: Вища школа, 2004.
3. Нариси історії українського шкільництва 1905 – 1933: Навчальний посібник / О. В. Сухомлинська та ін. за ред. О. В. Сухомлинської. Київ: Заповіт, 1966. 304 с.
4. Квінтіліан М.Ф. «Про виховання оратора» / Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: Навчальний посібник / Заг. ред. Є.І. Коваленко. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 48-57.
5. Корсак К. Система освіти Франції: цілі, структура, досягнення і проблеми. *Вища освіта України*. 2001. №1. С. 91-102.
6. Кошманова Т. С. Розвиток педагогічної освіти у США (1960 – 2000 рр.): Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. *Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України*. Київ: 2002. 40 с.
7. Кузь В. Г. Освіта ХХІ ст.: сучасний підхід / Зб. наук. праць. Умань, 2001. С. 108-118.
8. Майборода В. К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки: 1917-1985. / За ред. В.І. Лугового. Київ: Либідь, 1992. 196 с.
9. Майборода В. К. Становлення і розвиток національної педагогічної освіти в Україні (1917-1992 рр.): Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.01. / *КДУ ім. Т. Г. Шевченка*. Київ: 1993. 58 с.
10. Слободянюк Т. Б. Становлення та розвиток професійної підготовки фахівців з дошкільного виховання в Україні (кінець ХІХ – початок ХХ століття): Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01 / *НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Київ: 2000. 20 с.
11. Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки. Тернопіль, 1994.
12. Педагогические идеи Роберта Оуэна / В кн.: Избранные отрывки из соч. Роберта Оуэна. Москва, 1940.
13. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси / Під. ред. М. Ярмаченко. Київ: 1991.

14. Русова С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання. Прага: Укр. громад. вид. фонд, 1924. 123 с.
15. Сухомлинська О. В. Історія педагогіки як наука і як навчальний предмет: актуальні проблеми. *Шлях освіти*. 2003. №1. С. 39-73.
16. Філоненко М. М. Психологія спілкування. Підручник. Київ: Центр учбової літератури. 2008. 224 с.
17. Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки / О.В. Васюк, І.В. Сопівник. Київ: ДАКККіМ, 2010. 600 с.
18. Цимбалюк І. Психологія спілкування: Навч. посібник. Київ: «Професіонал», 2004. 304с.
19. Яблонко В. Я. Психолого-педагогічні основи формування особистості. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 220 с.

Періодичні видання:

1. «Дошкільне виховання»
2. «Вихователь – методист дошкільного закладу»
3. «Палітра педагога»
4. «Психолог дошкілля»
5. «Педагогіка толерантності»

Інформаційні ресурси

Офіційні:

Урядовий портал – <http://www.kmu.gov.ua/control/>

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України – <http://www.mon.gov.ua/>

Комітет з питань освіти і науки – <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/index>

Довідкові:

Освітня мережа України – http://www.ednu.kiev.ua/index_u.htm

Тематичні:

Українська педагогіка – <http://ped.sumy.ua/>

Портали:

Научно-образовательный портал – <http://originweb.info/>

Портал Знань – <http://www.znannya.org/>

Острів знань – <http://ostriv.in.ua/>

Освітній портал – <http://www.osvita.org.ua/>